

Посттравматична епилепсия

И. Александрова^{1,2}, А. Асенова^{1,2}, Н. Топалов^{2,3}, М.Колева¹, Д. Денева¹, Е.
Родопска¹, Е. Славкова¹, В. Томов¹, В. Божинова¹

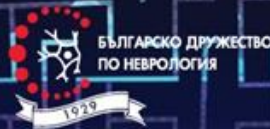
¹Клиника по нервни болести за деца, УМБАЛНП „Св. Наум“

²Катедра по неврология, МУ-София

³Отделение по образна диагностика, УМБАЛНП „Св. Наум“

X I X НАЦИОНАЛЕН КОНГРЕС ПО НЕВРОЛОГИЯ

С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

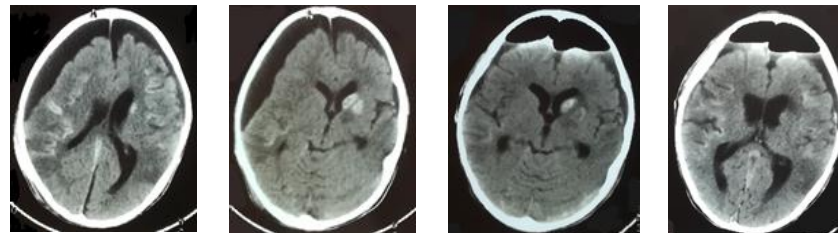
Клиничните данни при 25 деца с тежка ЧМТ с изява на посттравматична епилепсия

- непосредствени пристъпи - при 4 пациенти, ранни пристъпи – при 5;
- късните пристъпи - фокални при 8 деца и ГТКП при 10 деца, 6 пациенти са с комбинация от фокални пристъпи и ГТКП, едно дете е с изява на епилептични спазми;
- най-голям е броят на децата с изява на късни пристъпи в рамките на първите 2 год. след ЧМТ (56%, n=14), при 6 деца първите късни пристъпи са настъпили в периода от 2 год. до 6 год. след травмата, а при 3 деца - в периода от 6 год. до 10 год. след травмата;
- две деца са с много дълъг безпристъпен период след ЧМТ – съответно 12 и 14 години;
- съпътстващ неврологичен дефицит - при 12 деца, 4 деца са с пирамидни белези, без изразен двигателен дефицит, а останалите са с нормален неврологичен статус;
- осем деца са с умствена изостаналост.

№	Възраст при ЧМТ	Вид на ЧМТ	Непосредствени пристъпи	Ранни пристъпи	Вид на късните пристъпи	Безпристъпен период до късните пристъпи	Съпътстващ неврологичен дефицит	Умствена изостаналост	Лечение
1	10 г.	импресионна фрактура на черепа, субдурален и епидурален хематом, мозъчна контузия	-	-	ГТКП	5 г. 6 м.	-	-	CBZ
2	1г.4м.	импресионна фрактура с хеморагично-контузионна зона	-	-	ФП, ВГТКП	8г.9м.	хемипареза, хемихипестезия	лека УИ	CBZ
3	1г.3м.	линеарна фрактура, мозъчна контузия	-	-	ФП, ВГТКП	14г.2м	-	-	VPA
4	1г.3.	импресионна фрактура, мозъчна контузия	-	-	ФП, ВГТКП	9г.	пирамидни белези	поведенчески проблеми, промени в настроението	CBZ
5	8г.	мозъчна контузия	-	-	ФП	9г.	-	поведенчески проблеми, промени в настроението	VPA
6	11г.	депресионна фрактура, хеморагични контузии, субарахноиден кръвоизлив, пневмоцефалия	-	-	ФП	1г.3м.	хемипареза, хемихипестезия	нарушение във вниманието и памет, нормален интелект	CBZ
7	12г.2м.	епидурален, субдурален и субарахноиден кръвоизлив, хеморагични контузионни огнища	+	+	ВГТКП	Без прекъсване	квадрипареза, псевдобулбарен синдром	тежка УИ	CBZ, CZP
8	13г.10м.	хеморагични контузионни огнища, хидроцефалия	-	+	ФП	Без прекъсване	квадрипареза	тежка УИ	CBZ
9	9г.6м.	импресионна фрактура на черепа, субдурален и епидурален хематом, мозъчна контузия	-	-	ГТКП	5г.9м.	-	-	CBZ
10	13г.9м.	контузионни огнища	-	-	ГТКП	3г.6м.	хемипареза	-	CBZ
11	12г.	контузионно огнище	-	-	ФП	2г.	пирамидни белези	-	CBZ
12	8г.	контузионни зони с хеморагии, импресионна и линеарна фрактура	+	+	ФП	Без прекъсване	пирамидни белези	-	CBZ
13	5м.	мултифокални контузионни огнища	-	-	ГТКП	2г.9м.	хемипареза	умерена УИ	VPA
14	4г.	линеарни фрактури, контузионни огнища	-	-	ФП, ВГТКП	1г.	хемипареза, хемихипестезия	-	CBZ
15	11г.7м.	субдурален хематом	-	-	ФП	1г.5м.	-	-	VPA
16	1.5м.	линеарна фрактура, хеморагични контузионни огнища	-	+	ФП	6г.	-	-	VPA
17	12г.	импресионна фрактура, контузионно огнище, интрацеребрален хематом, фрактура на базата на черепа	-	-	ФП	6м.	хемипареза, хемихипестезия, афазия	умствена изостаналост	ОХС
18	2г.9м.	фронтални хигроми	-	+	ФП, ВГТКП	1м.	пирамидни белези	-	VPA
19	4г.3м.	множествени фрактури на черепа	-	-	ГТКП	1м.	-	-	VPA
20	9г.	контузионни хемовентрикулия	+	-	ФП, ВГТКП	2м.	хемипареза	-	VPA
21	7г.6м.	линеарна фрактура, контузионни огнища	-	-	ГТКП	1м.	-	-	ОХС
22	11г.6м.	импресионна фрактура, епидурален хематом	-	-	ГТКП	2м.	-	-	VPA
23	1г.7м.	хеморагични контузионни огнища, интравентрикулен и субарахноиден кръвоизлив, линеарна фрактура	-	-	ВГТКП	5г.5м.	хемипареза	умерена УИ	VPA
24	2г.5м.	линеарна фрактура, субдурален хематом, субарахноиден кръвоизлив	+	-	Епилептични спазми	7м.	квадрипирамиден синдром	умствена изостаналост	VPA, LEV, CZP
25	2г.4м.	линеарна фрактура, субарахноиден кръвоизлив, контузионни огнища	-	-	ГТКП	12г.	хемипареза	умерена УИ	VPA, LEV

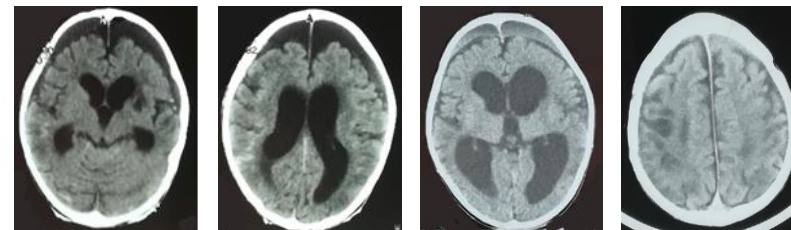
Клиничен случай

- момиче, 15 години, нормално преморбидно развитие;
- 2 г. - ПТП, КТ - мозъчна контузия, десностранна темпорална фрактура, субарахноидна хеморагия, двустранни фронтопариетални хигроми;
- 4 ден след ЧМТ - епилептичен статус;
- КТ 50 дни по-късно - двустранни фронтални хигроми, намалели по площ, но персистиращи гирусни кръвонасядания двустранно фронто-париетално, постхеморагични глиозни промени двустранно париетално, както и в главата на левия nucleus caudatus и putamen, умерено изразена вътрешна хидроцефалия;
- КТ 3 месеца по-късно - подостри двустранни фронтални субдурални хематоми, оскъдни персистиращи островни зони на гирусно хеморагично инфарциране, постхеморагични глиозни промени двустранно париетално и в главата на левия nucleus caudatus и putamen, както и изразена вътрешна хидроцефалия;
- НС - десностранна централна хемипареза, по-изразена в ръката, екстрапирамиден синдром, умерена умствена изостаналост;
- 14 г. - два ГТКП, лечение с VPA;
- 15 г. - нов ГТКП, лечение с VPA+LEV, ЕЕГ - огнищни епилептиформени и интермитентни бавновълнови прояви вдясно окципитално, КТ - постенцефаломалатични глиозни промени двустранно фронто-париетално и в дясно темпорално, при общо разширени субарахноидни пространства по церебралния конвекситет, умерено изразена неоклузивна вътрешна хидроцефалия и калцификати в малкия мозък.

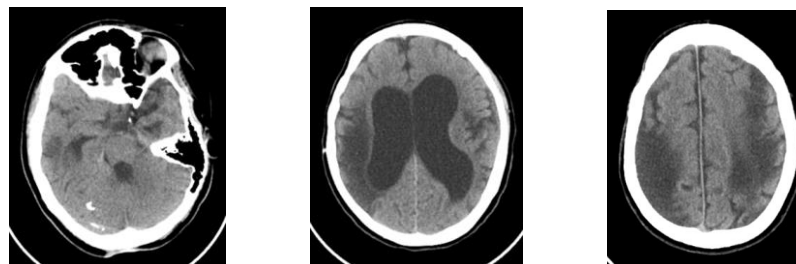
КТ на 18 ден след травмата с данни за мозъчна контузия с двустранни фронтални хигроми с данни за притискане, субарахноидни и кортикални гирусни хеморагии, хеморагии в nucleus caudatus и putamen

КТ на 20 ден след травмата, след проведено оперативно лечение – фронтален пневмоцефалус без динамика в останалата находка

КТ 1 месец след травмата с данни за двустранни фронтални хигроми, намалели по площ, но персистиращи гирусни кръвонасядания двустранно фронто-париетално, постхеморагични глиозни промени двустранно париетално, както и в главата на nucleus caudatus и putamen вляво, умерено изразена вътрешна хидроцефалия

КТ 3 месеца след травмата - подостри двустранни фронтални субдурални хематоми, оскъдни персистиращи островни зони на гирусно хеморагично инфарциране, постхеморагични глиозни промени двустранно париетално и в главата на левия nucleus caudatus и putamen, вътрешна хидроцефалия

КТ 12 години след травмата- постенцефаломалатични глиозни промени двустранно фронто-париетално и в дясно темпорално, при общо разширени субарахноидни пространства по церебралния конвекситет, умерено изразена неоклузивна вътрешна хидроцефалия и калцификати в малкия мозък

Посттравматична епилепсия (ПТЕ):

- наличието на поне един късно възникнал непровокиран пристъп е достатъчно за поставяне на диагнозата ПТЕ;
- тежестта на травматичния епизод е пряко свързан с риска от последваща епилепсия;
- късни пристъпи възникват при 2% от пациентите с лека травма, при 4% от тези с умерено тежка и при 15% от случаите с тежка ЧМТ;
- при наличие на множествени контузионни огнища, съпътстващ неврологичен дефицит и проникваща ЧМТ рискът за късни пристъпи може да достигне до 50%;
- около 40% от късните пристъпи настъпват в първите 6 месеца след травмата, 50-60% - в първите 12 месеца, а около 80% – в рамките на първите 2 години след травмата;
- съществува връзка между тежестта на травмата и продължителността на периода на повишен риск за изява на късни гърчове;
- непровокирани пристъпи, изявяващи се дори и 10 години след тежка ЧМТ, могат да се свържат с нея, като рискът за късни пристъпи се задържа по-продължително време висок (дори до 20 години) в случаите на проникваща травма, множествени мозъчни контузии и хематоми;
- рискови фактори за късни пристъпи - късна възраст на травмата (след 65 години), наличие на ранни пристъпи, на субдурален хематом, мозъчна контузия, проникваща мозъчна травма, депресивни костни фрактури, фокален неврологичен дефицит;
- важността на ранните пристъпи като независим рисков фактор за възникване на ПТЕ е противоречиво; възможни допълнителни, вторични мозъчни увреждания при ранни пристъпи;
- препоръчва се своевременно лечение на ранните гърчове; ранното включване на карбамазепин или валпроат може да има невропротективен ефект;
- карбамазепин успешно профилактира ранните гърчове, като пациентите с ранни пристъпи, проникващи травми, множествени контузионни огнища и кръвоизливи имат нужда от по-продължително приложение на антиепилептични медикаменти;
- не съществуват доказателства, че превенцията на ранните пристъпи намалява риска от ПТЕ;
- препоръчва се краткосрочно лечение с антиепилептични медикаменти за предотвратяване основно на ранните пристъпи.

Литература

1. Agrawal, A., Timothy, J., Pandit, L., Manju, M. Post-traumatic epilepsy: An overview. *Clinical Neurology and Neurosurgery*, 2006, 108, 433–439.
2. Annegers, J., Coan, S. The risks of epilepsy after traumatic brain injury. *Seizure*, 2000, 9, 453–457.
3. Christensen, J., Pedersen, M., Pedersen, C. et al. Long-term risk of epilepsy after traumatic brain injury in children and young adults: a population-based cohort study. *The Lancet*, 2009, 373, 1105–1110.
4. D'Ambrosio, R., Perucca, E. Epilepsy after head injury. *Curr Opin Neurol*, 2004, 17, 6, 731-735.
5. Englander, J., Bushnik, T., Duong, T. et al. Analyzing risk factors for late posttraumatic seizures: a prospective, multicenter investigation. *Arch Phys Med Rehabil*, 2003, 84, 365–373.